บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่มีการใช้พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ ต่อการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ทุกอำเภอของจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม 2548

ผลจากการศึกษาพบว่า ในช่วงเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2548 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2547 ทั้ง 3 จังหวัด มีเหตุร้ายเพิ่มขึ้นทั้งในด้านความถี่และความรุนแรง จังหวัดนราธิวาสมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลาตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นการยิงด้วยอาวุธปืน รองลงมาคือการลอบวางเพลิง และการลอบวางระเบิด ที่น่าสนใจคือการลอบวางระเบิดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.84 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 18.46 ในปี 2548 และระหว่างเดือนมกราคม 2547 – กรกฎาคม 2548 พบว่าชาวบ้านทั่วไปเป็นผู้สูญเสียมากที่สุดคือ เสียชีวิตไปถึง 454 คน จากผู้เสียชีวิตทั้งหมด 730 คน คิดเป็นร้อยละ 62.19 ของจำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมด ชาวบ้านบาดเจ็บ 796 คน จากผู้บาดเจ็บทั้งหมด 1313 คน คิดเป็นร้อยละ 60.62 ของจำนวนผู้บาดเจ็บทั้งหมด

ผลการสำรวจความเห็นประชาชน และข้าราชการผู้ปฏิบัติในพื้นที่รวม 437 ตัวอย่าง ใน 9 อำเภอ พบว่าชาวบ้านเห็นว่าสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์ในพื้นที่เลวร้ายลงและเลวร้ายลงมากถึงร้อยละ 55.7 เพราะคนคิดร้ายมีมากขึ้น เจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนไม่มีความเข้าใจกัน ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในขณะที่ชาวบ้านเห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีการปฏิบัติตามกฎหมายดีขึ้น ร้อยละ 38.4 พฤติกรรมเจ้าหน้าที่รัฐดีขึ้น ร้อยละ 38 การมีส่วนร่วมของชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 49.8 โดยการจัดเวรยาม การดูแลหมู่บ้าน ผู้นำศาสนามีบทบาทสร้างความไว้วางใจต่อกันของคนในชุมชนดีขึ้นร้อยละ 42.4

การศึกษายังพบว่า ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เห็นว่าควรประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปอีก คิดเป็นร้อยละ 58.3 และร้อยละ 72.9 ตามลำดับ กรณีของชาวบ้านเมื่อจำแนกตามศาสนาพบว่า ชาวไทยพุทธเห็นควรให้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปร้อยละ 76.7 เพราะยังมีการก่อเหตุร้ายมากขึ้น การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นการเสริมอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐให้เขาทำงานเต็มที่มากขึ้น ดีกว่าไม่มีอะไรมารองรับเพราะเหตุการณ์ไม่ปกติ ในขณะที่ชาวไทยมุสลิมซึ่งต้องการให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่เหมือนกัน ร้อยละ 55.5 เห็นควรให้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยเสนอว่าควรหาวิธีการที่ดีกว่านี้ เพราะไม่ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น มีแต่ทำให้ประชาชนกลัว ไม่ไว้ใจในเจ้าหน้าที่ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินใช้ได้กับชาวบ้านผู้บริสุทธิ์เท่านั้น

ประชาชนยังข้อเสนอในการยุติเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ดังนี้

- อยากให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหามากกว่านี้ เพราะที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้แก้ปัญหาของท้องถิ่น แต่แก้ปัญหาเจ้าหน้าที่และความมั่นคงเป็นหลัก

- สร้างความยุติธรรมให้เร็วที่สุด

- ทำให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพอย่างมั่นคง

- การกระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมมือกับทางราชการ ให้คัดเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมดี ๆ มาทำงาน และแก้ไขนโยบายให้เหมาะสมกับการสนับสนุนกิจกรรมของชาวบ้านเช่น ประกันสินค้าทางการเกษตร

- ให้ทางรัฐปรับปรุงเรื่องการข่าวที่มีส่วนต่อความเดือดร้อนของชาวบ้าน การข่าวสำคัญมาก ในการแก้ปัญหาความไม่สงบ บางทีคนเป็นศัตรูกันอาจรายงานให้ข่าวกับเจ้าหน้าที่ (ใส่ร้าย)

- รัฐควรหาทางแก้ไขเพื่อให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น เปิดโอกาสให้แต่ละหมู่บ้านในพื้นที่จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์และคุณธรรม โดยเน้นที่ตัวเด็กและเยาวชน

- ให้ประชาชนในพื้นที่เลือกแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อของตัวเอง

ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐระดับผู้ปฏิบัติในพื้นที่ ได้มีข้อเสนอในการยุติเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส สรุปได้ดังนี้

- ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยการรับฟังความต้องการของประชาชนในพื้นที่ถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ต้องการความสงบ มีส่วนน้อยที่มีแนวคิดแบ่งแยกดินแดน ซึ่งเกิดจากความเชื่ออุดมการณ์ส่วนบุคคล โดยใช้ศาสนามาสร้างความชอบธรรม อีกทั้งทางหน่วยงานของรัฐจะต้องสร้างความเชื่อมั่นว่า รัฐสามารถให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้

- ให้รัฐเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชาวบ้านใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ให้มากที่สุด อย่าได้ระแวงซึ่งกันและกัน หากการกระทำใดที่ผิดต่อกฎหมาย ขอให้พิจารณาอย่างรอบคอบและไม่มีคำว่าใส่ร้ายคนโน้นทีคนนี้ที เพื่อผลประโยชน์หรือหน้าที่การปฏิบัติงานเพียงชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้มากขึ้น โดยเน้นว่าเป็นกฎหมายที่จะต้องถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ อย่างเป็นธรรมและตรวจสอบได้

2. สร้างการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆให้มากยิ่งขึ้น

3. คัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมดี ๆ มาทำงานแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน ให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพอย่างมั่นคง
